

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

STREETWORKING jako narzędzie diagnozy sytuacji dzieci w środowisku lokalnym

dr hab. Małgorzata Michel, prof. UJ
Gdańsk, 26 marca 2026

Wydarzenie współfinansowane ze środków programu
Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027

WŁĄCZAMY
pomorskie!

Plan wystąpienia

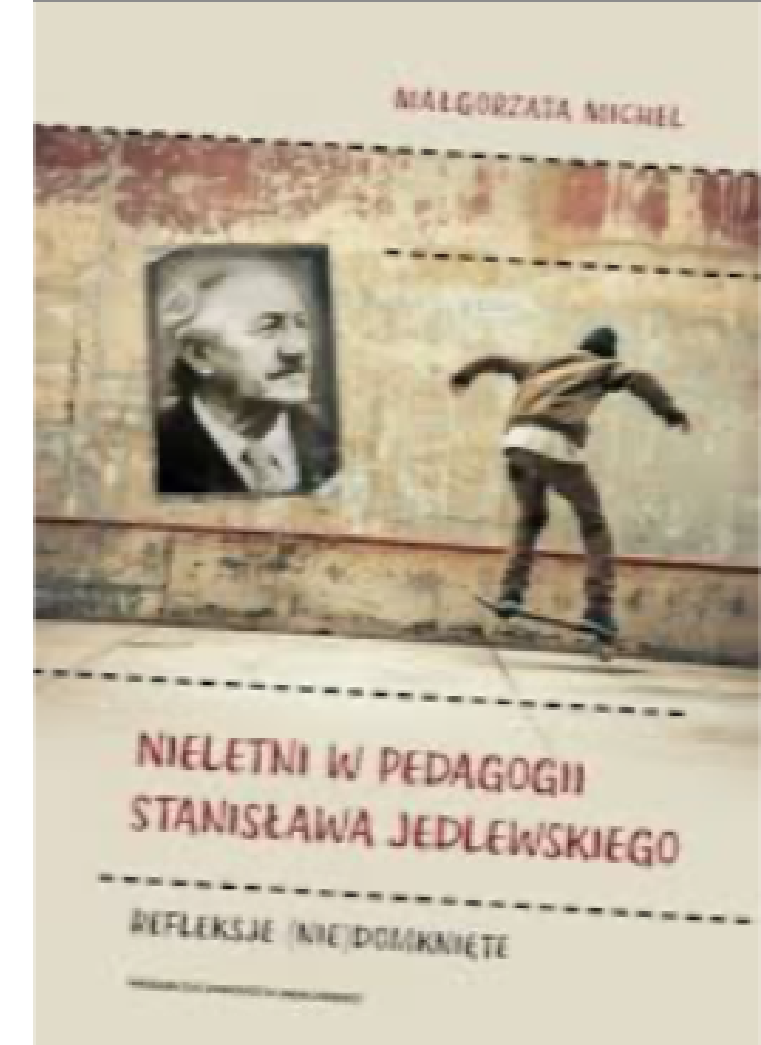
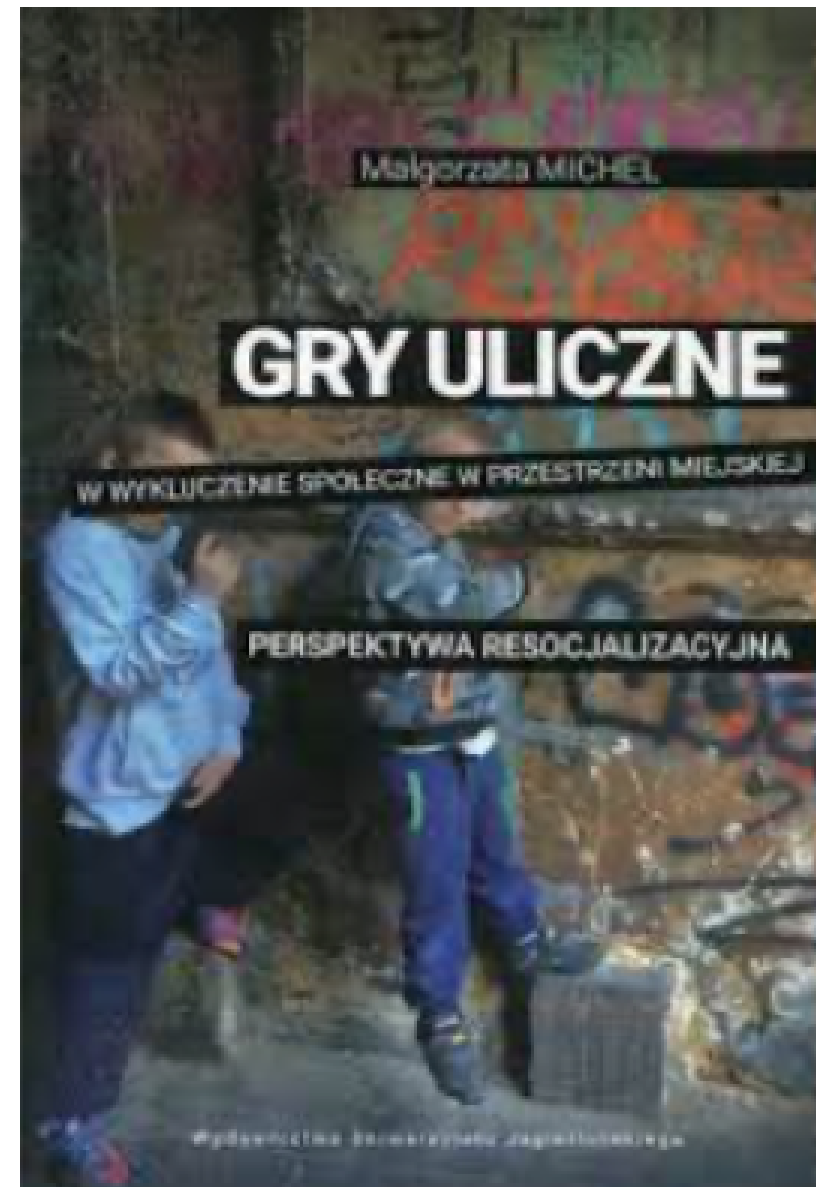
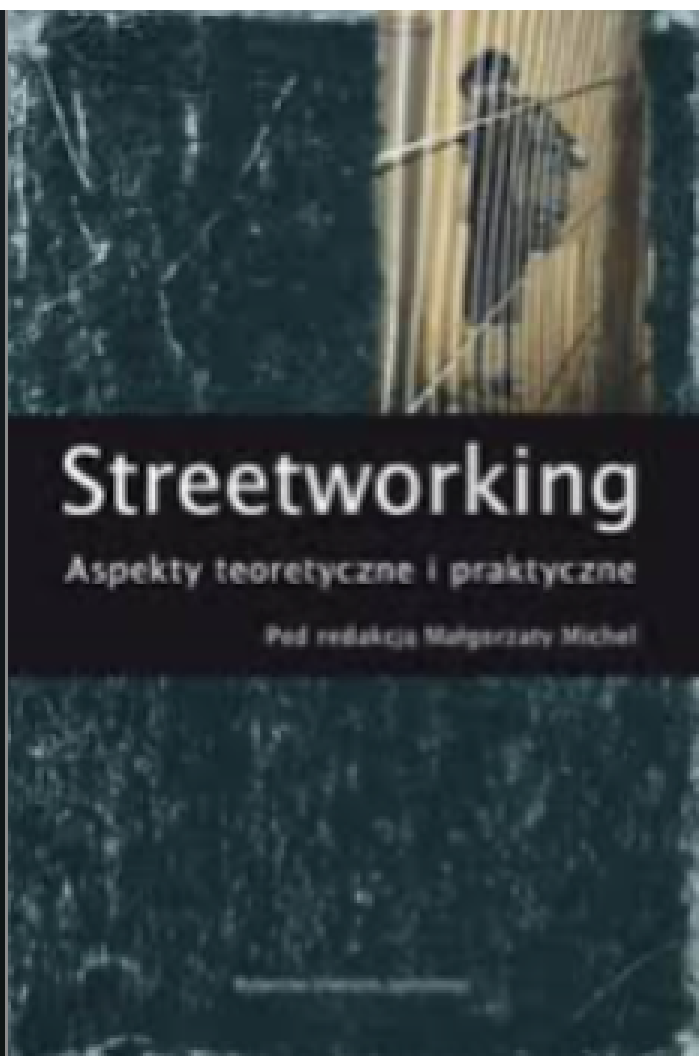
- KILKA SŁÓW O MNIE
- NIEWIDZIALNE DZIECI
- LOKALNY SYSTEM WSPARCIA DZIECKA
- STREETWORKING JAKO METODA PRACY I NARZĘDZIA DIAGNOZY

Kilka słów o mnie

Kilka słów o mnie

Niewidzialne środowisko – niewidzialne dzieci

- Helena Radlińska (1878-1954) – Mary Harlbutt:
pierwotnie pojęcie użyte w kontekście środowiska emigrantów (wysferzonych) i profilaktyki przestępczości. Ukazanie **niewiedzy i bezradności służb społecznych wobec inności**. Dla **zachowania tożsamości** znaczenie może mieć to, co niewidoczne dla oka lub nie-fizyczne, czyli system wartości, relacje międzyludzkie, ideały, poczucie więzi, praktyki społeczne, duchowość, ideały. **Poznanie tego środowiska zbliża nas do sukcesu podjętych działań edukacyjnych**, pomocowych, interwencyjnych. **Zbliża nas do Innego** (L. Witkowski, 2014; K. Maliszewski, 2022).

Niewidzialne dzieci

- Liz Gordon w 2008 roku zaproponował koncepcję *invisible children* dla grupy dzieci, których rodzice przebywają w izolacji penitencjarnej. Są one niewidzialne zarówno dla teoretyków i znawców problematyki jak i dla praktyków (Gordon 2009).
- Celem projektu Gordon było ustalenie obszarów niewidzialności dzieci, z których wymienia się trzy:
 - *institutional invisibility* – niewidzialność instytucjonalna, która egzemplifikuje się poprzez ignorowanie dzieci przez instytucje państwowe i pracujący w nich personel,
 - *loss contact* – ograniczanie dziecku kontaktu z rodzicami wbrew lub nie uwzględniając jego woli jak i związany jest z ograniczeniem dziecku dostępu do informacji na temat osadzonego rodzica (Duff 2001; Farrington, Barnes, Lamber, 1996),
 - *unmeet needs* – nierozpoznanie i niezaspokojenie potrzeb. Bez ich diagnozy nie ma możliwości podjęcia efektywnych oddziaływań (Dzierżyńska-Bereś 2016).

Niewidzialne środowisko – niewidzialne dzieci w badaniach

- Podwójne znaczenie kategorii **niewidzialności**:
 - 1. **niewidzialne środowisko**, które tworzą poprzez reprodukcję praktyk tkwienia w ubóstwie (materialnym, moralnym, kompetencyjnym, itd.)
 - 2. **niewidzialne dzieci** – wszystkie te dzieci, które są niewidoczne dla aktywności systemowych a jeśli są widoczne, uruchamiają się wobec nich działania często generujące zjawisko **podwójnego wykluczenia**.

Dzieci (na) ulicy

- Używa się wobec nich takich pojęć jak „dzieci zagubione, skradzione i znikające” (Stephens, 1995: 8-9), **dzieci „okradzione” z dzieciństwa, domu, swoich praw** (Hecht, 1998: 72-3). Zaczęto również używać pojęcia „**niewidzialne dzieci**”. Zwykle uważa się, że dzieci ulicy to osoby do 18 roku życia, które żyją, pracują, bawią się i śpią na ulicy (Hai 2014), **dzieci zagrożone wyjściem na ulicę** (Ferguson, 2012)

Dzieci (na) ulicy

- **WHO** definiuje dzieci ulicy jako chłopców i dziewczęta, dla których ulica (w tym **miejsca pobytu inne niż tradycyjnie rozumiany dom**, pustostany, ośrodki interwencji kryzysowej, itp.) stała się ich domem i/lub źródłem utrzymania lub **zaspokojenia potrzeb**, oraz które są **nieodpowiednio chronione lub nie nadzorowane przez odpowiedzialnych dorosłych** (Volpi 2002 za: Black 1993, Gomes de Costa 1997).

Jak dotrzeć do światów niewidzialnych dzieci? – czyli streetworking i pedagogika ulicy

Dzieci (na) ulicy w Polsce

- Mają domy/miejsca pobytu
- Ulica daje im poczucie bezpieczeństwa
- Mieszkają w wykluczonych miejskich przestrzeniach/gettach ubóstwa/pod „złym adresem”
- Większość potrzeb zaspokajają w przestrzeni ulicy i podwórek: zabawa, edukacja
- Sytuacja rodzinna skrajnie niekorzystna: wychowawczo, moralnie, opiekuńczo
- Problemy szkolne (SPE, deficyty, zaniedbania, zaległości) – podwójne wykluczenie
- Głodne, zaniedbane, bez opieki osoby dorosłej
- Nieadekwatne poczucie wartości „jestem głupi” do możliwych zasobów
- Niestandardowe zachowania i sposoby komunikacji
- Niektóre z nich dotyka kryzys bezdomności

Ulica i pedagogika miejsca

- Ulica stanowi fenomen studiów miejskich (*Urban Studies*). Jako miejsce szczególne może stanowić świat badany w wymiarze socjologicznym oraz pedagogicznym (por. Mendel, 2006, 2016).
- Uliczne przestrzenie są determinantami fizycznych i symbolicznych kontekstów społecznych a sama ulica jako bohaterka badań staje się miejscem, czyli przestrzenią o nadanym znaczeniu (Tuan 197, 1975, 1977/1987)
- W dyskurs ulicy, jako miejsca „pedagogik publicznych”, wpisują się **praktyki różnych grup społecznych, w tym dzieci**. Pedagogiki publiczne można rozumieć, jako praktyki pedagogiczne, które nie ograniczają się do szkół, tablic i sprawdzianów, a operują wokół szerokiego spektrum instytucji i form społecznych (Giroux 2004). Kategoria ulicy nabiera szczególnego znaczenia w sytuacji mówienia o ulicy.

ODBIORCY DZIAŁAŃ STREETWORKERÓW I PEDAGOGÓW ULICY W POLSCE

- Działania podejmowane i realizowane przez streetworkerów a nakierowane na pracę z dziećmi i młodzieżą aktywnymi w przestrzeni ulicy ulokowane są w grupach dzieci i młodzieży co do zasady posiadających miejsce pobytu, choć często nie jest to dom w rozumieniu psychofizycznym. Nie mamy zatem rozeznania, ile wśród odbiorców działań stanowią dzieci:
 - bez domu czy też dzieci, które wraz z rodzicami znajdują się w kryzysie bezdomności;
 - głównie dzieci (wiek 4-12) – brak młodych dorosłych, choć wskazywana jest potrzeba objęcia działaniami grupy: młodzieży i młodych dorosłych;
 - całe spektrum problemów w kontekście rodzinnym (kuratela, asystentura rodzinna);

ODBIORCY DZIAŁAŃ STREETWORKERÓW I PEDAGOGÓW ULICY W POLSCE

- dziecko jako świadek przemocy, nadużyć, uzależnień;
- niedożywienie dzieci
- samookaleczenia, autoagresja, próby samobójcze, energetyki, papierosy;
- dzieci romskie – interkulturowość;
- dylematy międzykulturowe (dzieci romskie lecz zapewne pojawią się dzieci uchodźców i migrantów – Ukraina).

LOKALNY SYSTEM WSPARCIA DZIECKA

- Zespół działań (form i metod) organizowanych przez odpowiednie instytucje, których celem jest oddziaływanie profilaktyczne i wspierające, skierowane na **dziecko i jego otoczenia rodzinne**, jak również zespół norm i sposobów działań regulujących funkcjonowanie **społeczności lokalnej jako całości**. System ten uwzględnia elementy i cechy otaczającej struktury oraz zależności pomiędzy nimi, relacje pomiędzy ludźmi, które decydują o losach poszczególnych jednostek jak i całej zbiorowości. Naczelną ideą jest takie ukształtowanie tych elementów i związków, aby tworzyły **harmonijnie działającą całość** o charakterze dynamicznym.

LOKALNY SYSTEM WSPARCIA DZIECKA

DIAGNOZA I IDENTYFIKACJA NIEWIDZIALNYCH DZIECI W SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

- Narzędzia:
 - metody pracy środowiskowej (wywiad, diagnoza lokalna)
 - streetworking
 - współpraca pomiędzy instytucjami – tworzenie sieci
 - działania zespołów interdyscyplinarnych – transfer informacji
 - diagnozy w lokalnych programach, np. „Miasta przyjazne dzieciom” UNICEF Polska
 - standardy ochrony małoletnich

STREETWORKING JAKO NARZĘDZIE DIAGNOZY SYTUACJI DZIECI W ŚRODOWISKU LOKALNYM

- Metoda pracy polegająca na wyjściu do środowiska osób, z którymi pracujemy i działanie z nimi w ich **naturalnym środowisku**, np. na ulicy czy też podwórku – outreach;
- Istotą tej metody jest **zbudowanie zaufania i relacji** a czasami również działania wspierające realizację i zaspokojenie potrzeb typu nakarmienie, dostarczenie odzieży, interwencja w sytuacji kryzysowej bądź w przemocy

ULICA SUB-KULTURA ULICY

- Identyfikacja tożsamościowa
- Obyczajowość
- Styl życia
- Sposób myślenia i postrzegania świata

ULICA SUB-KULTURA ULICY

- specyficznie rozumiany patriotyzm lokalny, który polega na podkreślaniu lojalności wobec osób wywodzących się z danej społeczności lokalnej, jako połączonych „wspólnotą losu”;
- zaznaczanie opartego na wzajemnej wrogości podziału na ulicę, czyli „ziomków” i społeczeństwo, czyli „system” i jego zbrojną pięść – policję;
- świadomość deprivacji społecznej, która powoduje ograniczenie szans życiowych młodzieży;
- wszechobecność przemocy – ekonomicznej, politycznej, symbolicznej czy fizycznej;
- nienawiść do policji i walka ze „strażnikami systemu” – antysystemowość
- nieufność wobec świata polityki, odrzucenie instytucji społecznych;
- przestrzeganie kodeksu ulicy, który tworzą takie cechy, jak: prezentowanie hartu ducha, nieokazywanie słabości, honor, gotowość do walki i odporność na ból

STREETWORKING JAKO NARZĘDZIE DIAGNOZY SYTUACJI DZIECI W ŚRODOWISKU LOKALNYM

- Pedagogika ulicy – animacja, organizacja czasu wolnego, prewencja i profilaktyka, pomoc w nauce, wspieranie więzi i relacji rodzinnych, nauka kompetencji społecznych, itd.
- Praca metodą podwórkową – wychowawca podwórkowy;
- Mądry, odpowiedzialny dorosły w życiu dziecka.

STREETWORKING JAKO NARZĘDZIE DIAGNOZY SYTUACJI DZIECI W ŚRODOWISKU LOKALNYM

- Pedagog ulicy/streetworker – **osoba pierwszego kontaktu**
- **Wyniki raportu:**
 - w sytuacjach kryzysowych (np. pandemia – jest najbliżej dziecka);
 - posiada dużą wiedzę o dziecku i jego sytuacji oraz funkcjonowaniu w kontekście rodzinnym i szkolnym;
 - istnieje potrzeba zacieśniania współpracy pomiędzy lokalnymi organizacjami realizującymi pracę metodą streetworkingu a reprezentantami instytucji lokalnych;
 - pomimo pracy na obrzeżach systemu streetworking jest jego częścią – zapraszanie do udziału w zespołach interdyscyplinarnych, do wywiadów kuratorskich, itd.

„Jak rząd nie chroni dzieci przed przemocą. »Czasami jestem bezradny«”

WP wiadomości POLSKA ŚWIAT WP PREMIUM POGODA REGIONALNE POLITYKA

Zaloguj

Jak rząd nie chroni dzieci przed przemocą. "Czasami jestem bezradny"

Magda Mielnik, Michał Janczara
16 MARCA 2026

395 komentarzy

Jak rząd nie chroni dzieci przed prz... - Magda Mielnik...
00:00 19x 23:46

Służby otrzymały zgłoszenie o głodnym psie. Policjanci zastali w domu tak złe warunki, że od razu go zabrali, bo było tam zbyt niebezpiecznie. W tych samych warunkach było 11-miesięczne dziecko. Zostawili je, bo zgłoszenie go nie obejmowało. Zmarło po dwóch miesiącach - mówi mec. Grzegorz Wrona. Szef "Zespołu ds. analizy zdarzeń, na skutek których małoletni poniósł śmierć lub doznał ciężkiego uszczerbku na zdrowiu" ma rozwiązania, ale to wymaga współpracy wielu ministerstw, a tej brak.

WP premium Przewidywanie dziennikarstwa. Niezależna redakcja. ZA DARMO.

wtorek, 17 marca 2026

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ I CIERPLIWOŚĆ

małgorzata.michel@uj.edu.pl

UNIwersytet
JAGIELLOŃSKI
W KRAKOWIE

